

Sygn. akt **I ACa 1131/18**

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 marca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: SSA Jacek Nowicki

Sędziowie: SA Ewa Staniszevska

SA Maciej Rozpędowski

Protokolant: st. sekr. sąd. Katarzyna Kaczmarek

po rozpoznaniu w dniu 19 lutego 2019 r. w Poznaniu

na rozprawie

sprawy z powództwa **Syndyka masy upadłości S. (...) spółce z ograniczoną**

odpowiedzialnością w upadłości likwidacyjnej w C.

przeciwko **Zespole Szkół (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P.**

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu

z dnia 18 czerwca 2018 r. sygn. akt XVIII C 1133/16

1.zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że utrzymuje w całości wyrok zaoczny Sądu Okręgowego w Poznaniu z dnia 25 września 2014 r.

2.zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 8 100 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym,

3.nakazuje ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sąd Okręgowy w Poznaniu kwotę 62 200 zł z tytułu nieuiszczonej opłaty od apelacji, od której powód był zwolniony.

SSA Ewa Staniszevska SSA Jacek Nowicki SSA Maciej Rozpędowski

I ACa 1131/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w Poznaniu w sprawie z powództwa Syndyka Masy Upadłości (...) Sp. z o.o. w (...) w C. przeciwko Zespołowi Szkół (...) Sp. z o.o. w P. o zapłatę uchylił wyrok zaoczny wydany w niniejszej sprawie w dniu 25 września 2014 r. w całości i powództwo oddalił, a kosztami procesu obciążył w całości

powoda, przy czym szczegółowe rozliczenie tych kosztów oraz ich ściągnięcie na rzecz Skarbu Państwa pozostawił referendarzowi sądowemu.

Podstawą rozstrzygnięcia Sądu Okręgowego były następujące ustalenia i rozważania:

Pozwem z dnia 8 kwietnia 2014 r. powód Syndyk masy upadłości (...) Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w C. reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika wniósł o uznanie na podstawie art. 127 ust. 1 Prawa Upadłościowego i Naprawczego za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości spółki (...) Spółka z o.o. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w C., umowy z dnia 18 czerwca 2012 r., Rep. (...) nr (...) zawartej przed notariuszem C. P., dotyczącej przeniesienia własności nieruchomości stanowiących niezabudowane działki ewidencyjne nr (...) o łącznej pow. 0.0377 ha położone w P. – W., dla których Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P., V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi Księgę Wieczystą o numerze (...), działki ewidencyjne nr (...) o łącznej pow. 0.0524 ha położone w P. – W., dla których Sąd Rejonowy w Poznaniu, V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), działkę ewidencyjną nr (...) o pow. 0.3370 ha położonej w P. – W., dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P., V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), mocą której upadła spółka przeniosła na własność pozwanego Zespołu Szkół (...) Spółki z o.o. wyżej wymienione nieruchomości, nadto o nakazanie na podstawie art. 134 ust. 1 Prawo Upadłościowe i Naprawcze przekazania do masy upadłości ww. nieruchomości oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości dwukrotności stawki przewidzianej według norm przepisanych.

Uzasadniając roszczenie powód podał, że wskazaną upadłą Spółkę oraz pozwaną łączyła umowa pożyczki z dnia 18 czerwca 2012 r. opiewająca na kwotę 200.000 zł. W celu zabezpieczenia wskazanej pożyczki, upadła Spółka na mocy umowy z dnia 18 czerwca 2012 r. przeniosła na rzecz pozwanego własność wskazanych nieruchomości. W dniu 21 stycznia 2014 r., na wniosek wierzyciela upadłej spółki - (...) Spółki z o.o. z siedzibą w K. złożony dnia 27 maja 2013 roku, Sąd Rejonowy Poznań - Stare Miasto w P. IX Wydział Gospodarczy do Spraw Upadłościowych i Naprawczych wydał postanowienie w przedmiocie ogłoszenia upadłości (...) Spółki z o.o. W ocenie powoda umowa przewłaszczenia dokonana w wykonaniu umowy pożyczki, której to umowy, ani dowodu spełnienia syndyk nie posiada w swojej dokumentacji, była czynnością bezpłatną. Z ostrożności procesowej powód wskazał, że zaskarżona czynność prawna powinna być sklasyfikowana jako

IACa 1131/18

taka, w której wartość świadczenia danego przez upadłą spółkę w rażącym stopniu przewyższa wartość świadczenia otrzymanego, tj. wartość rzekomej pożyczki. Dodał, iż została wypełniona dyspozycja z art. 127 ust. 1 PUN w zakresie terminu czynności prawnej, albowiem zrealizowana została w dniu 18 czerwca 2012 r., natomiast upadłość spółki (...) spółki z o.o. ogłoszona została na wniosek wierzyciela spółki, złożony w dniu 27 maja 2013 roku.

Wyrokiem zaocznym z dnia 25 września 2014 roku Sąd orzekł zgodnie z żądaniem pozwu.

Zarządzeniem z dnia 5 listopada 2014 r. uprawomocniono wyrok zaoczny z dniem 30 listopada 2014 roku. Zarządzeniem z dnia 20 listopada 2015 r. wobec nieprawidłowego doręczenia pozwanemu odpisu wyroku zaocznego ponownie doręczano tenże wyrok pozwanemu oraz uchylono punkty 1-4 zarządzenia z dnia 5 listopada 2014 dotyczące uprawomocnienia ww. wyroku zaocznego.

W sprzeciwie z dnia 15 grudnia 2015 r. pozwany reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika zaskarżył wyrok zaoczny z dnia 25 września 2014 r. oraz wniósł o uchylenie tego wyroku w całości oraz oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego obowiązku zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, wraz z kwotą 17 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Uzasadniając swoje stanowisko pozwany wskazał, iż umowa pożyczki stanowiąca podstawę do przeniesienia własności nieruchomości została faktycznie zawarta i zrealizowana. Podniósł, iż brak jest podstaw do przyjęcia, aby przeniesienie własności nastąpiło nieodpłatnie, gdyż umowa pożyczki była rzeczywiście wykonana, nie miała ona charakteru

pozornego, a nadto, iż nie doszło do rażącej nieekwiwalentności świadczeń, gdyż w umowie strony zawarły ustalenia dotyczące sposobu rozliczenia, zgodnie z którymi w razie zaistnienia jakichkolwiek nadwyżek po oszacowaniu nieruchomości – pozwany miał zwrócić je upadłej spółce (§ 7 umowy). Nadto dodał, iż koniecznym w niniejszej sprawie jest ustalenie wartości przedmiotowych nieruchomości, celem zbadania ekwiwalentności świadczeń z uwzględnieniem wartości hipotek obciążających ww. nieruchomości, które istniały już w chwili zawarcia umowy.

Zarządzeniem z dnia 19 lipca 2016 r. sprawę zarejestrowano pod nowym numerem sygnatury – XVIII C 1133/16.

Na dalszym etapie strony podtrzymały swoje dotychczasowe stanowiska w sprawie.

Sąd Okręgowy ustalił, że w dniu 18 czerwca 2012 roku przed notariuszem C. P. T. M. (1) reprezentujący pozwanego oraz D. M. reprezentujący (...) Spółkę z o.o. zawarli w formie aktu notarialnego (Rep. (...) numer (...)) umowę przeniesienia dla zabezpieczenia spłaty pożyczki. W § 1 umowy strony umowy oświadczyły, że na podstawie umowy pożyczki zawartej w formie pisemnej dnia 18 czerwca 2012 roku, pozwany pożyczył spółce (...) Spółce z o.o. kwotę 200.000 zł, a D. M. reprezentujący (...) Spółkę z o.o. zobowiązał się zwrócić w całości, wraz z należnymi odsetkami w wysokości określonej w § 2 umowy pożyczki, w terminie do 3 miesięcy od dnia wypłaty kwoty pożyczki. W § 4 (...) Spółka z o.o. oświadczyła, że dla

IACa 1131/18

zabezpieczenia zwrotu pożyczki przenosi na pozwanego nieruchomości obejmujące działki ewidencyjne nr (...) o łącznej powierzchni o (...) , ujawnione w księdze wieczystej kw nr (...), nieruchomości obejmujące działki ewidencyjne nr (...) o łącznej powierzchni 0.0524 ha, ujawnionej w księdze wieczystej kw nr (...) oraz nieruchomości stanowiącej działkę ewidencyjną nr (...) o pow. 0.377 ha, ujawnionej w księdze wieczystej KW nr (...). Strony w § 5 i 6 ustaliły, że pożyczkodawca (pozwany) zobowiązany będzie przenieść nabyte w drodze umowy ww. nieruchomości z powrotem na pożyczkobiorcę (upadłą spółkę) w terminie 14 dni licząc od całkowitego zwrotu pożyczki wraz z odsetkami i kosztami ubocznymi oraz że w czasie wykonywania umowy pożyczki ww. nieruchomości pozostają w posiadaniu pożyczkobiorcy (upadłej spółki), który będzie ponosił koszty związane z jej utrzymaniem i bieżącą eksploatacją oraz będzie opłacał wszystkie daniny publiczno-prawne z nimi związane (§ 4 i 6 umowy). W § 7 strony umowy dokonały ustaleń w

kwestii rozliczeń wzajemnych świadczeń w przypadku opóźnienia (...) Spółki z o.o. ze spłatą pożyczki, uzgadniając, że jeżeli łączna wysokość wierzytelności pozwanego względem (...) Spółki z o.o. będzie mniejsza od oszacowanej przez biegłego rzeczoznawcę majątkowego wartości nieruchomości, to zobowiązuje się wypłacić (...) Spółce z o.o. odpowiednią kwotę tytułem wyrównania wartości wzajemnych świadczeń.

Na przełomie 2009 i 2010 roku D. M. był prezesem zarządu pozwanego, a w od maja 2011 do 2014 upadłej spółki (...) Spółki z o.o. Upadła spółka w tym czasie była również zobowiązana do spłaty kredytu obrotowego opiewającego na łączną kwotę 27.000.000 zł. Miesięczna obsługa tego kredytu wynosiła 600.000 zł, wobec czego gdy brakowało środków na miesięczną ratę kredytu, zaciągnano krótkoterminowe pożyczki.

W dniu 23 lipca 2012 roku pozwany dokonał przelewu środki finansowych w kwocie 200.000 zł na rzecz (...) Spółki z o.o. W tytule przelewu wpisano „Pożyczka na podstawie umowy z dnia 18.06.2012 r.”

(...) Sp. z o.o. nie zwróciła pozwanemu udzielonej pożyczki, nie dokonano także wyceny spornych nieruchomości, celem rozliczenia pożyczki.

W piśmie z dnia 27 maja 2013 r. (data nadania w urzędzie pocztowym) wierzyciel (...) Spółki z o.o. – (...) spółka z o.o. z siedzibą w K. wniósł o ogłoszenie upadłości obejmującej likwidację majątku tej spółki. Postanowieniem z dnia 21 stycznia 2014 roku, sygn. akt XI GU 137/13 Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto, Wydział XI Gospodarczy do Spraw Upadłościowych i Naprawczych ogłosił upadłość obejmującą likwidację majątku dłużnika (...) Sp. z o.o. z siedzibą w C. oraz wyznaczył syndyka dla upadłej spółki w osobie M. Ż.. Postanowieniem z dnia 31 stycznia 2014 roku, sygn. akt XI GUp 6/14 Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P., Wydział XI Gospodarczy do Spraw Upadłościowych

i Naprawczych zmienił punkt 6 wskazanego postanowienia z dnia 21 stycznia 2014 r. i odwołał kolejnego syndyka upadłej spółki (...) i w jego miejsce wyznaczył syndyka w osobie S. Ś.. Postanowieniem z dnia 27 kwietnia 2016 roku, sygn. akt XI GUp 6/14 Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P., Wydział XI

I ACa 1131/18

Gospodarczy do Spraw Upadłościowych i Restrukturyzacyjnych odwołał dotychczasowego nadzorcę sądowego W. S. oraz powołał nowego syndyka upadłej spółki w osobie W. S..

Wartość rynkowa trzech wskazanych nieruchomości, będących przedmiotem umowy przeniesienia własności nieruchomości dla zabezpieczenia spłaty pożyczki według stanu i cen na dzień zawarcia tej umowy, tj. na dzień 18 czerwca 2012 r. bez uwzględnienia wartości hipotek obciążających nieruchomości wynosi 1. 244.000 zł.

W dziale IV ksiąg wieczystych ww. nieruchomości, tj. kw nr (...), kw nr (...), kw nr (...) widnieją wpisy:

- hipoteka umowna łączna zwykła – 700.000 zł, wierzytelność kapitałowa z tytułu umowy pożyczki nr (...), termin zapłaty do dnia 20 sierpnia 2018 r., przysługująca Bankowi (...)D. z siedzibą w D.

- hipoteka umowna łączna kaucyjna – 600.000 zł, wierzytelność odsetkowa, prowizje i inne koszty z tytułu umowy pożyczki nr (...), termin zapłaty do dnia 20 sierpnia 2018 r, wierzytelność przysługująca Bankowi (...) D. z siedzibą w D.,

- hipoteka umowna łączna kaucyjna – 800.000 zł, wierzytelności odsetkowa, prowizje i inne koszty z tytułu kredytu numer (...), termin zapłaty do dnia 15 maja 2028 r., przysługująca (...) Bankowi(...) z siedzibą w P.,

- hipoteka umowna łączna zwykła – 1.000.000, wierzytelność kapitałowa z tytułu umowy kredytu nr (...), termin zapłaty do dnia 15 maja 2028 r., przysługująca (...) Bankowi (...) z siedzibą w P..

Dla wszystkich trzech nieruchomości została wydana wspólna decyzja o warunkach zabudowy dla inwestycji polegającej na budowie trzech budynków mieszkalnych jednorodzinnych dwulokalowych o zabudowie szeregowej. Nieprawomocnym wyrokiem z dnia 24 października 2012 r. w sprawie o sygn. akt III SA/Po154/12 Wojewódzki Sąd Administracyjny uchylił zaskarżoną ww. decyzję oraz poprzedzającą ją decyzję Prezydenta Miasta P. z dnia 12 października 2011 r. (...) (znak : UA.I. (...) - (...)) będącymi decyzjami o warunkach zabudowy. Powyższy wyrok został zaskarżony i do dnia dzisiejszego trwa postępowania administracyjne w tej sprawie. Studium uwarunkowań i kierunków zabudowania przestrzennego odnoszący się do wszystkich trzech nieruchomości przewiduje zabudowę niską mieszkaniową jednorodziną z podstawowymi usługami.

Stan faktyczny Sąd I instancji ustalił na podstawie zebranych w sprawie dowodów.

Sąd Okręgowy uznał za wiarygodny materiał dowodowy zgromadzony w toku postępowania sądowego w postaci dokumentów prywatnych i urzędowych. Strony nie kwestionowały wiarygodności przedłożonych dokumentów, a i Sąd nie znalazł podstawy, aby czynić to z urzędu.

I ACa 1131/18

Za wiarygodne w pełnej w ich rozciągłości sąd uznał zeznania świadka T. M. (2) (k.424). Świadek był prokurentem pozwanego w chwili zawierania umowy z dnia 18 czerwca 2012 r. W ocenie sądu zeznania świadka okazały się być spójne, logiczne oraz spontaniczne. Nadto zeznania świadka, w szczególności na okoliczność, że pozwana udzieliła upadłej spółce pożyczki na kwotę 200.000 zł korespondowały z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w aktach sprawy, w szczególności z zeznaniami świadka T. M. (2) oraz dokumentami w postaci wydruku potwierdzenia przelewu z dnia 23 lipca 2012 r. (k. 266) i z zaświadczeniem potwierdzającym wykonanie tegoż przelewu (k.418-419).

Z dużą dozą ostrożności Sąd podszedł do oceny zeznań świadka D. M. (k. 404). Świadek był bowiem prezesem zarządu zarówno upadłej spółki, jak i pozwanego. Zdaniem sądu za nieznajdujące potwierdzenia w aktach sprawy należy

uznać zeznania świadka, w których wskazał, że zwracał się do pozwanego o zwrot przedmiotowych nieruchomości oraz przystąpienie pozwanej do – zgodnie z umową - ich wyceny celem dokonania rozliczeń. W pozostałym zakresie zeznania świadka sąd uznał są logiczne, pozbawione wewnętrznych sprzeczności oraz korespondujące z pozostałym materiałem zgromadzonym w aktach sprawy. W szczególności za wiarygodne sąd uznał zeznania świadka, w których wskazał on, że wiarygodność przysługująca pozwanemu nie została splacona, co znajduje potwierdzenie w pozostałym materiale dowodowym zgromadzonym w aktach sprawy, w szczególności zeznaniach świadka T. M. (2). Okoliczność spłaty pożyczki nie wynika także z dokumentów finansowych zgromadzonych przez syndyka upadłej spółki, syndyk w toku postępowania nie podnosił takich twierdzeń.

Na rozprawie w dniu 2 lutego 2017 r. Sąd I instancji oddalił wniosek strony powodowej o przeprowadzenie dowodu z protokołów zeznań świadków A. K., T. M. (1) i D. M. (k. 421). Sąd wskazuje, że na wniosek strony pozwanej dowód z

przesłuchania świadków T. M. (1) i D. M. został przeprowadzany bezpośrednio przez sąd w niniejszej sprawie. Jeżeli dowód z dokumentu ma dotyczyć protokołów zeznań świadków przesłuchanych w innej sprawie, to musi być spełniony warunek, że żadna ze stron nie żądała przeprowadzenia tych dowodów przed sądem orzekającym (zob. wyroki SN: z 13 listopada 2003 r., IV CK 212/02, LEX nr 172816; z 30 maja 2008 r., III CSK 344/07, LEX nr 490435). W konsekwencji kierując się powyższą dyrektywą postępowania dowodowego Sąd oddalił powyższy wniosek powoda. Odnosząc się z kolei do wniosku o przeprowadzenie dowodu z protokołu zeznań świadka A. K., sąd wskazuje iż okoliczność na którą ten dowód miał być przeprowadzony nie miała znaczenia dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie i tym samym zmierzał do przewlekłości postępowania.

Wobec powstania w niniejszym postępowaniu konieczności posłużenia się wiadomościami specjalnymi z konkretnej dziedziny, Sąd Okręgowy uwzględnił wniosek stron o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego z dziedziny szacowania nieruchomości na okoliczność wartości nieruchomości objętych niniejszym postępowaniem według stanu i cen z chwili zawarcia umowy, tj. z dnia 18 czerwca 2012 r. z uwzględnieniem wartości hipotek obciążających nieruchomości. W celu zasięgnięcia wiadomości specjalnych we wskazanym zakresie sąd zwrócił się o przeprowadzenie opinii do biegłego sądowego J. W.

IACa 1131/18

Opinia biegłego J. W. z dnia 10 października 2017r. została zakwestionowana przez stronę pozwaną w piśmie z dnia 5 grudnia 2017 r. (k. 496-499). Pozwany zarzucił biegłemu między innymi to, że oparł swoją opinię na decyzji o warunkach zabudowy, która została następnie uchylona w dniu 24 października 2012 r. wyrokiem Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego, podając że postępowanie administracyjne w tymże zakresie nie zostało jeszcze prawomocnie zakończone. Powyższa uchylona decyzja przewidywała możliwość zabudowy przedmiotowych nieruchomości. Pozwany wskazał nadto, że kwestia inwestycji w postaci wybudowania budynków na spornym terenie jest kontestowana przez Stowarzyszenie Miłośników Parku (...), aktywnie uczestniczącej w procedurze wydania warunków zabudowy. Pozwany podał również, iż biegły w opinii mylnie przyjmuje, że działki mają dostęp do drogi publicznej, powołując się na pismo Zarządu (...)z dnia 15 lutego 2011 r. oraz błędnie nazywa je decyzją, podczas gdy – w opinii pozwanego – stanowi ono jedynie wstępne pozytywne zaopiniowanie dostępu do drogi publicznej, wskazując na szereg warunków jakie muszą być spełnione.

W odpowiedzi na powyższe zarzuty biegły J. W. na rozprawie w dniu 5 marca 2018 r. (k. 524) podtrzymał w całości swoją opinię. Biegły wyjaśnił w szczególności, iż jego opinia zgodnie z tezą dowodową dotyczyła wyceny przedmiotowych nieruchomości na stan i według cen z chwili zawarcia umowy, tj. z dnia 18 czerwca 2012 r., a wyrok WSA na który powołuje się strona pozwana uchylająca ww. decyzję o warunkach budowy został ogłoszony później, tj. 24 października 2012 r. Biegły dodatkowo wyjaśnił, powołując się nar. 154 ust. 2 ustawy o gospodarce nieruchomościami, wskazując iż w przypadku pominięcia decyzji o warunkach zabudowy, studium uwarunkowań i kierunków zabudowania przestrzennego przewiduje na spornych nieruchomościach zabudowę niską mieszkaniową jednorodziną, będącą zbieżną z ustaleniami uchylonej decyzji o warunkach zabudowy. Odnosząc się do zarzutu

strony pozwanej dotyczącej kwestii dostępu do drogi biegły zaznaczył, że w jego opinii (str. 21 opinii) uwzględnił on aspekt gorszego dostępu komunikacyjnego przedmiotowych nieruchomości.

W ocenie Sądu Okręgowego, po ustosunkowaniu się do zarzutów strony pozwanej, opinia biegłego nie pozostawiała żadnych wątpliwości co do okoliczności, na które została wykonana. Biegły w sposób precyzyjny odniósł się do zarzutów strony pozwanej, a po złożonych wyczerpujących wyjaśnieniach nie sposób kwestionować opinii w żadnym jej zakresie. Należy w tym miejscu stwierdzić, iż opinia niniejsza została opracowana przez osobę posiadającą

odpowiednie kwalifikacje i wiedzę ze wskazanej wyżej dziedziny, specjalistę o wieloletnim doświadczeniu na polu praktyki i teorii. W ocenie sądu opinia sporządzona została w sposób jasny, rzeczowy i przejrzysty. Biegły wskazał, na czym oparł się wydając opinię, z jakich korzystał źródeł i jaką posłużył się metodologią. W sposób zrozumiały przedstawił wnioski opinii oraz w jaki sposób do nich doszedł. Sąd nie miał też wątpliwości co do tego, że biegły posiada kompetencje i doświadczenie potrzebne do wydania opinii w sprawie, co pozwala uznać, że posiada on doświadczenie i wiedzę w przedmiocie objętym zakresem opinii w niniejszej sprawie. Co prawda biegły nie uwzględnił w swojej opinii wartości hipotek obciążających przedmiotowe nieruchomości na dzień 18 czerwca 2012 r., wyjaśniając jednakże przyczynę tegoż braku, którą stanowi tajemnica bankowa (k. 455-456, 487- 488).

I ACa 1131/18

Zważywszy na tak kompleksowe rozstrzygnięcie tego zagadnienia przez biegłego sądowego brak było podstaw do przeprowadzenia dowodu z uzupełniającej opinii biegłego J. W. na okoliczność wyliczenia 1m3 przedmiotowej działki, przy uwzględnieniu wskazanej w opinii jedynie opisowo bardzo słabej możliwości zagospodarowania nieruchomości ze względu na ukształtowanie terenu ze spadkiem zakrzewienia, zadrzewienia, braku dostępu do drogi publicznej, o który wnosila strona pozwana w piśmie z dnia 23 kwietnia 2018 r., zarzucając że biegły będąc przesłuchiwany na rozprawie jedynie w sposób ogólnikowy odniósł się do jego wcześniejszych zarzutów. Sąd I instancji podkreślił, że prokurent pozwanego, ani jego pełnomocnik procesowy nie stawili się na rozprawie w dniu 5 marca 2017r., na której biegły był przesłuchiwany oraz w żaden sposób nie usprawiedliwił swojej nieobecności. Wobec powyższego, w szczególności biorąc pod uwagę fakt, iż biegły wyczerpująco odniósł się do wszystkich pierwotnych zarzutów strony pozwanej, wniosek o przeprowadzenie uzupełniającej opinii należało uznać za niepotrzebny oraz jako zmierzający nadto do przedłużenia postępowania w sprawie, nie zasługiwał na uwzględnienie i został postanowieniem z dnia 4 czerwca 2018 r. oddalony, co pozwany oprotestował zastrzeżeniem do protokołu.

Sąd Okręgowy zważył, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W niniejszej sprawie powód domagał się uznania w trybie art. 127 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe i Naprawcze (Dz.U nr 175 poz. 1361) za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości spółki (...) Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej z siedzibą w C. umowy z dnia 18 czerwca 2012 r., Repertorium (...) nr (...) przeniesienia własności dla zabezpieczenia spłaty pożyczki trzech nieruchomości położonych w P. – W., dla której Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w P. prowadzi następujące księgi wieczyste kw nr (...), kw nr (...) oraz kw nr (...) oraz przekazanie na podstawie art. 134 ust. 1 ustawy Prawo Upadłościowe i Naprawcze do masy upadłości upadłej spółki ww. nieruchomości. W ocenie strony powodowej zostały spełnione przesłanki warunkujące zastosowanie ww. przepisu zarówno odnoszące się do terminu oraz charakteru czynności prawnej, gdyż ww. umowa została zawarta nieodpłatnie.

W odpowiedzi na argumentację powoda, w sprzeciwie od wyroku zaocznego, pozwany wniósł o uchylenie wcześniej wydanego wyroku zaocznego z dnia 24 października 2014 r. oraz o oddalenie powództwa w całości. Zdaniem strony pozwanej powyższa umowa z dnia 18 czerwca 2012 r. nie miała charakteru nieodpłatnego, gdyż pozwany wypłacił upadłej spółce (...) Spółce z o.o. tytułem pożyczki kwotę 200.000 zł. Nadto pozwany wskazał, że w przedmiotowej umowie strony nie zobowiązały się do świadczeń rażąco nieekwiwalentnych, gdyż umowa zawierała postanowienia o rozliczeniach w przypadku niezwrócenia pożyczki. Podniósł również, że przy ustalaniu ekwiwalentności wzajemnych świadczeń należy wziąć pod uwagę wysokość hipotek obciążających sporne nieruchomości.

Sąd Okręgowy wskazał, że niesporne w niniejszej sprawie było to, że w dniu 18 czerwca 2012 r. strony zawarły w formie aktu notarialnego umowę przeniesienia przedmiotowych nieruchomości dla zabezpieczenia spłaty pożyczki w kwocie 200.000 udzielonej przez pozwanego upadłej spółce (...) Sp. z o.o. Zgodnie twierdzenia stron w tym zakresie znajdują

I ACa 1131/18

również potwierdzenie w dokumentach zgromadzonych w aktach sprawy, tj. w umowie z dnia 18 czerwca 2012 r. Rep. (...) numer (...).

Zdaniem Sądu Okręgowego oś sporu dotyczyła w pierwszej kolejności tego, czy doszło do wykonania przedmiotowej umowy pożyczki przez pozwanego. W pozwie bowiem pełnomocnik powoda podniósł, iż pozwany w ogóle nie udzielił (...) Spółce z o.o. pożyczki, podając że w toku czynności inwentaryzacyjnych nie odnalazł żadnego dowodu jej otrzymania przez upadłą spółkę. Wobec tego spornym w niniejszej sprawie była okoliczność, czy przeniesienie przez upadłą spółkę przedmiotowych nieruchomości nastąpiło w rzeczywistości bez żadnego świadczenia wzajemnego ze strony pozwanej. Nadto spór w niniejszej sprawie dotyczył również tego, czy w przypadku wykluczenia nieodpłatności przedmiotowej umowy z dnia 18 czerwca 2012 r., wartość świadczenia upadłej spółki polegającej na przeniesieniu dla zabezpieczenia pożyczki na rzecz pozwanego własności trzech nieruchomości przewyższała w rażącym stopniu wartość świadczenia przez nią otrzymanego, tj. pożyczki opiewającej na kwotę 200.000 zł.

Strony pozostawały również w sporze co do zakwalifikowania powyższej umowy przeniesienia dla zabezpieczenia spłaty pożyczki jedynie jako zabezpieczenie o jakim mowa w art. 127 ust. 3 ustawy Prawo Upadłościowe i Naprawcze, co w ocenie strony pozwanej - ze względu na krótki dwumiesięczny termin zaskarżenia tej czynności - wyklucza możliwość uznania w niniejszej sprawie tej czynności prawnej za bezskuteczną.

W myśl art. 127 ust. 1 ustawy Prawo Upadłościowe i Naprawcze (Dz.U. Nr 175, poz. 1361) bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są czynności prawne dokonane przez upadłego w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, którymi rozporządził on swoim majątkiem, jeżeli dokonane zostały nieodpłatnie albo odpłatnie, ale wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej. Zgodnie z ust. 2 tego przepisu przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do ugody sądowej, uznania powództwa i zrzeczenia się roszczenia. Z kolei zgodnie z art. 127 ust. 3 przywołanej ustawy bezskuteczne są również zabezpieczenie i zapłata długu niewymagalnego, dokonane przez upadłego w terminie dwóch miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Jednak ten, kto otrzymał zapłatę lub zabezpieczenie, może w drodze powództwa lub zarzutu żądać uznania tych czynności za skuteczne, jeżeli w czasie ich dokonania nie wiedział o istnieniu podstawy do ogłoszenia upadłości. W niniejszej sprawie zastosowanie znajdują przepisy wyżej przytoczonej ustawy według stanu prawnego na dzień dokonania czynności prawnej, o której uznanie za bezskuteczną wnosi powód, tj. na dzień z dnia 18 czerwca 2012 r. Warto zaznaczyć, że powyższe przepisy miały takie samo brzmienie, jak w chwili wniesienia pozwu.

W ocenie Sądu I instancji w niniejszej sprawie podstawę oddalenia powództwa stanowi art. 127 ust. 3 ustawy Prawo Upadłościowe i Naprawcze. W celu zastosowania tego przepisu konieczne jest spełnienie dwóch przesłanek łącznie, tj. zabezpieczenie lub zapłata długu jeszcze niewymagalnego oraz dokonanie tejże czynności w terminie dwóch miesięcy przed dniem złożenia wniosku o upadłość. Jak wynika z materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, wniosek o ogłoszenie upadłości (...) Sp. z o.o. został złożony w dniu 27 maja 2013 roku (k.533), a zawarcie przedmiotowej umowy nastąpiło w dniu 18 czerwca 2012 r. (k.20). W

I ACa 1131/18

konsekwencji upadła Spółka dokonał tej czynności jedenaście miesięcy przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości, co wyklucza (mając na względzie przesłankę terminu) uznania tejże czynności za bezskuteczną w stosunku do masy upadłości w trybie art. 127 ust. 3 ustawy Prawo

Upadłościowe i Naprawcze. Powyższy przepis odnosi się jedynie do zabezpieczenia długu jeszcze niewymagalnego albo zapłaty długu niewymagalnego. W niniejszej sprawie upadła Spółka zawarła z pozwanym umowę przeniesienia własności nieruchomości dla zabezpieczenia spłaty pożyczki. Zdaniem Sądu Okręgowego bez wątpienia umowa miała charakter umowy przewłaszczenia dla zabezpieczenia. Jest to umowa nienazwana, która nie znajduje swojego szczegółowego unormowania w kodeksie cywilnym, a podstawę swojego konstruowania oraz zawierania znajduje w zasadzie swobody umów (art. 353¹ k.c) Cechy umowy przewłaszczenia były wielokrotnie przedmiotem orzecznictwa Sądu Najwyższego. Taka umowa zostaje zawarta jedynie w celu zabezpieczenia danej wierzytelności wynikającej z innej czynności prawnej przez zagwarantowanie wierzycielowi, że będzie mógł z przewłaszczonej rzeczy tę wierzytelność zaspokoić, gdy stanie się wymagalna. Strony umowy powinny umówić się w jaki sposób ma dojść do zaspokojenia się wierzyciela z przewłaszczonej rzeczy lub prawa w razie niezaspokojenia zabezpieczonej w ten sposób wierzytelności oraz w jaki sposób wierzyciel korzystający z zabezpieczenia ma się rozliczyć z dłużnikiem z zabezpieczonej wierzytelności (...). Zaspokojenie wierzyciela z przewłaszczonej rzeczy następuje nie z chwilą, gdy nabywa on rzecz na własność, bo to ma miejsce w momencie zawarcia umowy przewłaszczenia (art. 155 § 1 KC), ale z chwilą gdy podejmie czynności prowadzące do zaspokojenia się z tej rzeczy w celu umorzenia w całości lub w części zabezpieczonej wierzytelności (wyrok SN z dnia 13 maja 2011 r. w sprawie V CSK 360/10).

Biorąc pod uwagę powyższe, Sąd I instancji przyjął, że umowa z dnia 18 czerwca 2012 r. miała charakter umowy przewłaszczenia dla zabezpieczenia. Jej celem nie było bowiem przeniesienie własności przedmiotowych nieruchomości na rzecz pozwanego, ale zabezpieczenie pożyczki której udzielił upadłej Spółce, co potwierdza treść § 4 umowy : „D. M. w imieniu reprezentowanej (...) Sp. z o.o. w C. oświadcza, że dla zabezpieczenia zwrotu pożyczki, w której mowa w § 1 niniejszej umowy przenosi na Zespół Szkół (...) nieruchomości(...)”. Nadto strony umowy umówiły się w jaki sposób dojdzie do zaspokojenia pozwanego z przewłaszczonych nieruchomości oraz w jaki sposób pozwany dokona rozliczeń wartości wzajemnych świadczeń (§ 7 umowy – k. 22). Istotnym jest również podkreślenie, że pozwany nabył na własność wartość przedmiotowych nieruchomości z chwilą zawarcia umowy (§ 4, 5 umowy – k. 21) oraz że zaspokojenie z przedmiotu umowy miało nastąpić dopiero z chwilą gdy podejmie on czynności prowadzące do zaspokojenia się ww. nieruchomości (§ 7 umowy – k. 22).

Przepis art. 127 ust. 3 odnosi się do czynności polegającej na zabezpieczeniu długu niewymagalnego. Bezskuteczne względem masy upadłości jest zabezpieczenie długu niewymagalnego, jeżeli ma miejsce w terminie 2 miesięcy (6 miesięcy) przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Z zabezpieczeniem długu niewymagalnego mamy do czynienia zawsze wtedy, gdy termin płatności jeszcze nie nadszedł, a ustanawiane jest na majątku dłużnika zabezpieczenie zapłaty tego długu. Decydujący jest przy tym moment złożenia przez dłużnika oświadczenia woli o ustanowieniu zabezpieczenia, nie zaś moment jego powstania wpisu do rejestru czy hipoteki. Zabezpieczenie udzielone wraz z powstaniem zobowiązania, nawet jeżeli nastąpiło w okresie krótszym niż 2 (6 miesiące) przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości, jest skuteczne. Przepis komentowanego artykułu dotyczy bowiem tylko sytuacji, w której

IACa 1131/18

zabezpieczony lub płacony jest dług niewymagalny, ale wcześniej już istniejący (Prawo Upadłościowe. Komentarz. P. Z., rok 2018, wyd.5).

W przedmiotowej umowie z dnia 18 czerwca 2012 r. upadła Spółka oraz pozwany dokonali zabezpieczenia wierzytelności, która nie była jeszcze wymagalna. Świadczą o tym postanowienia § 2 tejże umowy, w którym wskazano, iż upadła spółka zobowiązuje się spłacić pożyczkę w terminie trzech miesięcy od dnia jej wypłaty. Nadto z powyższego postanowienia umowy wynika, że wierzytelność pozwanego już istniała, co potwierdzają oświadczenia stron umowy dotyczące wcześniejszego zawarcia umowy pożyczki. Z ustalonego w sprawie stanu faktycznego wynika, że

pozwany wypłacił upadłej spółce kwotę pożyczki w dniu 23 lipca 2012 r. (k. 266). W konsekwencji należałoby przyjąć, że dług stał się wymagalny po upływie 3- miesięcznego terminu, tj. w 23 października 2012 roku. Mając na względzie powyższe, zabezpieczenie dokonane w dniu 18 czerwca 2012 roku dotyczyło długu niewymagalnego. W konsekwencji

należało przyjąć, zdaniem Sądu Okręgowego, iż upadła Spółka oraz pozwany dokonali zabezpieczenia długu jeszcze niewymagalnego i już istniejącego, co mogłoby stanowić podstawę do uznania tejże umowy za bezskuteczną w trybie przewidzianym w art. 127 ust. 3 ustawy Prawo Upadłościowe i Naprawcze. Czynność prawna polegająca na zawarciu przez upadłą spółkę oraz pozwanego umowy przeniesienia własności nieruchomości dla zabezpieczenia spłaty pożyczki powinna być uznawana za bezskuteczną w trybie art. 127 ust. 3 ustawy Prawo Upadłościowe. Stanowiła ona bowiem zabezpieczenie wierzytelności niewymagalnej przysługującej pozwanemu. Jak już wyżej jednakże wskazano, nastąpiła ona na jedenaście miesięcy przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości (...) Sp. z o.o., a przywołany przepis znajduje jedynie zastosowanie do czynności mających miejsce w terminie dwóch miesięcy przed jego złożeniem. W konsekwencji czynność prawna upadłej spółki oraz pozwanego była skuteczna, wobec czego powództwo podlegało oddaleniu – o czym orzeczono w punkcie 1 sentencji wyroku.

Sąd Okręgowy wskazał również, że podstawy oddalenia niniejszego powództwa można również upatrywać w art. 127 ust. 1 Prawo Upadłościowe i Naprawcze i to pomimo zachowania przewidzianego we wskazanej regulacji terminu. W pierwszej kolejności Sąd I instancji wskazał, iż nie można podzielić argumentacji strony powodowej, że umowa z dnia 18 czerwca 2012 r. miała charakter umowy nieodpłatnej. Jak wynika bowiem z materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy strona pozwana udzieliła upadłej spółce pożyczki na kwotę 200.000 zł. Powyższą okoliczność potwierdzają zarówno spójne w tymże zakresie zeznania świadków D. M. oraz T. M. (1), ale w szczególności dowód potwierdzenia przelewu oraz zaświadczenie o jego wykonaniu (k. 266, 418-420). Zdaniem Sądu I instancji, w przedmiotowej sprawie upadła Spółka nie dokonała na rzecz pozwanego również świadczenia przewyższającego w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymywanego od pozwanego. Dokonując rachunkowego porównania wartości spornych nieruchomości oraz kwoty udzielonej pożyczki, można odnieść wrażenie, iż świadczenie upadłej Spółki polegające na przeniesieniu własności trzech nieruchomości których wartość - jak ustalono w toku postępowania dowodowego – wynosi łącznie 1.244.000 zł w rażącym stopniu przewyższa wartość świadczenia otrzymanego, tj. pożyczki w kwocie 200.000 zł. W ocenie strony powodowej umowa z dnia 18 czerwca 2012 r. miała jedynie stwarzać pozory stworzenia przekonania o jakiegokolwiek ekwiwalentności wzajemnych świadczeń. Zdaniem pełnomocnika powoda pomimo samej treści umowy nie sposób mówić o wystąpieniu

IACa 1131/18

jakiegokolwiek ekwiwalentności świadczeń, skoro strony umowy nie podjęły się w ogóle jej wykonania poza fiducyjnym przeniesieniem własności.

Z powyższymi twierdzeniami strony powodowej Sąd Okręgowy się nie zgodził. Po pierwsze z materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy jednoznacznie wynika, iż pozwany przystąpił do wykonania przedmiotowej umowy, gdyż pożyczył upadłej Spółce kwotę 200.000 zł tytułem pożyczki, a to upadła Spółka nie spłaciła swojego zobowiązania. Przy ocenie świadczenia zastrzeżonego badaniu podlega ekwiwalentność wzajemnych zobowiązań stron z dnia zawarcia umowy, zaś nierelevantna pozostaje ocena, w jakim zakresie druga strona wykonała swoje zobowiązanie (Prawo Upadłościowe. Komentarz. P. Z., rok 2018, wyd. 5). Tym samym nawet jeśli strony umowy przeniesienia własności nieruchomości dla zabezpieczenia spłaty pożyczki nie wykonałyby swoich wzajemnych świadczeń, do których były zobowiązane, to w świetle art. 127 ust. 1 Prawo Upadłościowe i Naprawcze nie ma to znaczenia przy badaniu ekwiwalentności wzajemnych świadczeń stron.

Odnosząc się z kolei do podnoszonego przez powoda zarzutu rażącej nieekwiwalentności świadczeń stron umowy z dnia 18 czerwca 2012 r. Sąd Okręgowy wskazał, że pojęcie użyte w art.

127 ust. 1 Prawo Upadłościowe i Naprawcze „przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego” nie znajduje swojego wyjaśnienia w judykaturze, a praktyka nakazuje tę niewspółmierność oceniać stosownie do okoliczności konkretnego przypadku (Prawo Upadłościowe. Komentarz. P. Z., rok 2018, wyd. 5).

Oceniając szczególne okoliczności niniejszej sprawy Sąd I instancji przyjął, że wzajemne świadczenia stron umowy z dnia 18 czerwca 2012 r. nie było rażąco nieekwiwalentne. Jak już wyżej wskazano pozornie wydaje się świadczenia umów tejże umowy były rażąco niewspółmiernie, gdyż wartość własności nieruchomości wynosiła 1.244,000 zł (bez

obciążających je hipotek), a udzielona przez pozwanego pożyczka opiewała jedynie na kwotę 200.000 zł. Niemniej jednak podkreślić należy, iż postanowienia umowy z dnia 18 czerwca 2012 r. stanowiły, że w przypadku niespłacenia przez upadłą Spółkę udzielonej jej pożyczki, pozwany zobowiązał się wypłacić Spółce odpowiednią kwotę tytułem wyrównania wartości wzajemnych świadczeń. W konsekwencji nie można mówić o rażącej dysproporcji pomiędzy wzajemnymi świadczeniami stron umowy z dnia 18 czerwca 2012 r., gdyż w ostateczności pozwana Spółka zobowiązała się wyrównać różnicę pomiędzy sumą wszystkich przeniesionych na jej własność nieruchomości, a udzieloną pożyczką, a m. in. z uwagi na upadłość pożyczkobiorcy do rozliczenia umowy przewłaszczenia nie doszło. Zdaniem sądu strony umowy tym samym nie poczyniły ustaleń świadczących o tym, że ich świadczenia były nieekwiwalentne.

Zasadniczym argumentem przemawiającym za tym, że świadczenie dokonane przez upadłą Spółkę nie było rażąco niewspółmiernie do świadczenia pozwanego stanowi okoliczność obciążających je hipotek. W przypadku bowiem ewentualnej sprzedaży tychże nieruchomości, pierwszeństwo do zaspokojenia się z sumy uzyskanej w wyniku sprzedaży będą mieli wierzyciele hipoteczni, a nie ich właściciel (pозwany). Zgodnie bowiem z art. 65 ustawy z dnia 6 lipca 1982 roku o księgach wieczystych i hipotece w celu zabezpieczenia oznaczonej wierzytelności wynikającej z określonego stosunku prawnego można nieruchomość obciążyć prawem, na mocy którego wierzyciel może dochodzić zaspokojenia z nieruchomości bez względu na to, czyją stała się

I ACa 1131/18

własnością i z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi właściciela nieruchomości (hipoteka). W toku postępowania dowodowego biegły ustalił, iż wartość samych nieruchomości wynosi 1.244.000 zł, jednakże, pomimo zobowiązania Sądu, nie określił wysokości obciążających je hipotek, co było spowodowane odmową banków w zakresie udzielenia informacji ze względów obowiązującej tajemnicy bankowej (k. 455-456). Również i Sąd zwrócił się o udzielenie informacji w tymże zakresie do banków, ale również z powołaniem na wymóg zachowania tajemnicy bankowej – banki odmówiły sądowi wykonania tegoż zobowiązania (k.510). Z ksiąg wieczystych przedmiotowych nieruchomości wynika jednakże, że sumaryczna wartość wszystkich hipotek obciążających na dzień ich powstania wynosi 3.100.000 złotych. Nadto świadek D. M. wskazał, że na dzień sporządzenia umowy przedmiotowe nieruchomości były obciążone hipotekami oscylującymi na łączną wysokość około 3.000.000 zł, co wynika także z odpisów z ksiąg wieczystych. Dla pozwanego wartość obciążających je hipotek znacznie obniża ich wartość, gdyż pierwszeństwo zaspokojenia się z tychże nieruchomości przysługuje wierzycielom hipotecznym. W konsekwencji porównując ceny wszystkich nieruchomości wraz z wartością obciążających je hipotek na dzień ich ustanowienia, nie można uznać że wartość świadczenia upadłej spółki w rażącym stopniu przewyższa wartość otrzymanego od pozwanego. Istotnym jest również wskazanie, że syndyk ostatecznie nie wykazał jaka jest łączna wartość wszystkich hipotek obciążających przedmiotowe nieruchomości, ani nie wskazał czy wierzycieli hipoteczni upadłego mają jakąkolwiek szansę zaspokoić się z innego majątku spółki. Na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego Sąd ustalił jedynie ich wartość na dzień ich ustanowienia. Z kolei myśl art. 69 ustawy o księgach wieczystych i hipotece hipoteka zabezpiecza mieszczące się w sumie hipoteki roszczenia o odsetki oraz o przyznane koszty postępowania, jak również inne roszczenia o świadczenia uboczne, jeżeli zostały wymienione w dokumencie stanowiącym podstawę wpisu hipoteki do księgi wieczystej. Mając więc na uwadze powyższe, Sąd nie miał możliwości ustalić jaka jest ich rzeczywista łączna wysokość. Na Syndyku – zgodnie z art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. - ciążył obowiązek wykazania rażącej dysproporcji świadczeń dokonanych pomiędzy upadłą spółką a pozwanym. Syndyk masy upadłości, realizując przyznane mu art.132 ust. 1 p.u.n. uprawnienie, żąda w istocie ustalenia, że rezultat względnej bezskuteczności odnosi się do skonkretyzowanej, podjętej we wskazanym czasie czynności, czego następstwem będzie objęcie przedmiotu świadczenia upadłego masą upadłości. Ponadto obciąża go obowiązek wykazania, że miała miejsce rażąca niewspółmierność świadczenia upadłego w stosunku do otrzymanej odpłat (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 2010 r. I CSK 69/10). To Syndyk jako dłużnik osobisty banków miał możliwość zwrócenia się do nich i wykazania jaka jest rzeczywista wysokość zabezpieczonych hipoteką zobowiązań upadłej spółki wobec Banku (...) w D. i (...) Banku (...) w P., czego jednak nie uczynił.

W świetle powyższych wywodów uznać należał zdaniem Sądu I instancji, że czynność prawna polegająca na zawarciu przez upadłą Spółkę z pozwanym umowy z dnia 18 czerwca 2012 r., przeniesienia własności nieruchomości dla

zabezpieczenia spłaty pożyczki również i w świetle art. 127 ust. 1 Prawo Upadłościowe i Naprawcze nie jest bezskuteczna.

W świetle powyższego brak było podstaw do zastosowania rygoru przewidzianego w art. 134 ust. 1 p.u.n.

IACa 1131/18

Mając powyższe na względzie Sąd Okręgowy w oparciu o art. 347 k.p.c. uchylił zaskarżony wyrok zaoczny i powództwo oddalił.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 § 1-3 k.p.c. (zasada odpowiedzialności za wynik procesu). Na tej podstawie wobec uznania powoda za przegrywającego proces Sąd obciążył go kosztami procesu i stosownie do art. 108 § 1 k.p.c. pozostawił ich szczegółowe rozliczenie referendarzowi sądowemu – o czym orzeczono w punkcie 2 sentencji wyroku.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego złożył powód zaskarżając wyrok w całości, zarzucając zaskarżonemu orzeczeniu:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez niewłaściwe zastosowanie art. 127 ust. 3 ustawy Prawo upadłościowe i naprawcze i przyjęcie, iż „upadła spółka oraz pozwany dokonali zabezpieczenia długu jeszcze niewymagalnego i już istniejącego, co mogłoby stanowić podstawę do uznania tejże umowy za bezskuteczną w trybie przewidzianym w art. 127 ust. 3 Prawo upadłościowe i naprawcze, w sytuacji gdy w dacie zawarcia (tj. w dniu 18 czerwca 2012 roku) umowy przeniesienia własności dla zabezpieczenia spłaty pożyczki (Rep.(...) nr (...) nie istniał dług spółki (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P. w stosunku do spółki Zespół Szkół (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P.,

2.naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez niezastosowanie art. 127 ust. 1 PrUpN z uwagi na przyjęcie, iż czynność prawna zdziałana przez strony niniejszej sprawy nie miała charakteru nieodpłatnego, ani rażąco nieekwiwalentnego, w sytuacji gdy z ugruntowanego stanowiska judykatury wynika, iż co do zasady czynności prawne fiducjarne, dokonywane w celu zabezpieczenia określonej wierzytelności stanowią czynności nieodpłatne, które tworzą dla beneficjenta rozporządzenia (wierzyciela) stan zabezpieczenia spowodowany czasowym nabyciem prawa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2015 r., V CSK 667/14),

3. naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez niezastosowanie art. 527 kc w zw. z art. 131 PrUpN, a w konsekwencji nieprzyjęcie, iż czynność prawna z dnia 18 czerwca 2012 roku zdziałana została z pokrzywdzeniem wierzycieli Spółki (...) Sp. z o.o. z siedzibą w C., a więc w ramach bezskuteczności czynności prawnych w stosunku do masy upadłości (...) Spółki z o.o. z siedzibą w C., w sytuacji gdy na skutek czynności prawnej z dnia 18 czerwca 2018 r. dokonanej ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli spółki (...) Spółki z o.o. osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, mając wiedzę przy tym, iż dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli,

4.sprzecznosc istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego wskutek naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 233 § 1 kpc przez dokonanie oceny dowodów w sposób dowolny, niewszechstronny sprzeczny z zasadami logiki oraz doświadczenia życiowego w ocenie materiału dowodowego, poprzez ustalenie przez Sąd I instancji, że czynność prawna w postaci przewłaszczenia na zabezpieczenie z dnia 18 czerwca 2012 roku nie wypełnia przesłanek bezskuteczności czynności prawnej w stosunku do masy upadłości w sytuacji, gdy z zebranego

IACa 1131/18

materiału dowodowego wynika, iż mechanizm wyprowadzania majątku na rzecz spółek kapitałowo oraz osobowo powiązanych z osobą Pana D. M. (w tym poprzez fiducjarne nabywanie nieruchomości) był stosowany niejednokrotnie przez podmioty gospodarcze, w których występowały tożsame osoby (jako właściciele, reprezentanci osób prawnych), a czynności te jako dokonywane z pokrzywdzeniem wierzycieli uznane zostały za bezskuteczne w stosunku do masy upadłości.

Mając na uwadze powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i utrzymanie w całości w mocy wyroku zaocznego z dnia 25 września 2014 roku wydanego w niniejszej sprawie oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, względnie uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

W odpowiedzi na apelację pozwany wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja powoda jest zasadna.

Sąd Apelacyjny podziela dokonane przez Sąd Okręgowy ustalenia faktyczne lecz nie zgadza się ze wszystkimi ocenami prawnymi poczynionymi przez Sąd I instancji w ustalonych okolicznościach faktycznych rozpoznawanej sprawy, co zostanie przedstawione w dalszej części uzasadniani.

Zgodnie z przepisem art. 127 ust. 1 p.u.n. ,według stanu z dnia dokonania zaskarżonej czynności, bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są czynności prawne dokonane przez upadłego w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, którymi rozporządził on swoim majątkiem, jeżeli dokonane zostały nieodpłatnie albo odpłatnie, ale wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej, przy czym bezskuteczne są również zabezpieczenie i zapłata długu niewymagalnego dokonane przez upadłego w ciągu dwóch miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Jednak ten, kto otrzymał zapłatę lub zabezpieczenie, może w drodze powództwa lub zarzutu żądać uznania tych czynności za skuteczne, jeżeli w czasie ich dokonania nie wiedział o istnieniu podstawy do ogłoszenia upadłości. Przepis art. 127 ust.3. p.u.n. , w brzmieniu mającym zastosowanie do rozpoznania niniejszego sporu stanowi, że bezskuteczne są w stosunku do masy upadłości zabezpieczenie i zapłata długu niewymagalnego dokonane przez upadłego w ciągu dwóch miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości.

I ACa 1131/18

Przepis art. 127 p.u.n. powinien być interpretowany tak, aby zważywszy na jego funkcję i cel służył ochronie masy upadłości i interesów wierzycieli przed skutkami czynności prawnych dłużnika polegających na rozporządzeniem albo obciążeniem jego majątku, który w nieodległym czasie stał się masą upadłości. Regulacja ma zapobiegać też sytuacjom, w których wybranym wierzycielom czy osobom trzecim zostaną udzielone szczególne korzyści kosztem ogółu wierzycieli. Celem tego przepisu jest ochrona masy upadłości i zarazem ochrona interesów wierzycieli przed negatywnymi skutkami czynności prawnych upadłego, które polegały na uszczupleniu jego majątku, a który mógł być przeznaczony na zaspokojenie wierzytelności przysługujących im względem upadłego. Czynności rozporządzające to takie czynności, przez które rozumie się przeniesienie, obciążenie, ograniczenie lub zniesienie prawa podmiotowego, a skutkiem ich jest wywołanie bezpośrednich i zarazem negatywnych zmian w majątkowych prawach podmiotowych upadłego.

W powyższym znaczeniu, uwzględniając cel omawianej regulacji, każda zaskarżona czynność powinna być oceniana wnikliwie, nie jedynie z uwzględnieniem jej rodzaju czy oznaczenia przez strony w treści czynności lecz również ze względu na rzeczywisty jej cel czy skutki, które wywołała w majątku upadłego. Ocena czynności objętej omawianą regulacją dokonywana jest wprawdzie według stanu z dnia jej dokonania, jednakże ocena taka jest możliwa tylko dlatego, że wobec jednej ze stron tej czynności został w późniejszym, określonym przez ustawodawcę, czasie ogłoszona upadłość, stąd nie można przy ocenie przedmiotowej czynności pomijać kontekstu jej podjęcia uwzględniającego ocenę jej skutku dla sytuacji majątkowej przyszłego upadłego, skutków dla przyszłej masy upadłości.

Zgodnie z przepisem art. 127 ust.3. p.u.n. , w brzmieniu mającym zastosowanie do rozpoznania niniejszego sporu, bezskuteczne są w stosunku do masy upadłości zabezpieczenie i zapłata długu niewymagalnego dokonane przez

upadłego w ciągu dwóch miesięcy przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości. Odnosząc się do argumentacji Sądu I instancji należy podzielić stanowisko Sądu, że tego rodzaju, jak opisana w przytoczonym przepisie czynność przyszedłego upadłego, dokonana przed okresem ochronnym z tego przepisu nie może być uznana za bezskuteczną na podstawie regulacji z art. 127 ust. 3 p.u.n., gdyż została dokonana właśnie poza okresem ochronnym. W ocenie Sądu Apelacyjnego dotyczy to jednak tylko takich czynności rozporządzających, których rzeczywistym celem jest zabezpieczenie własnego długu przyszedłego upadłego, np. poprzez przewłaszczenie nieruchomości. Ocenę zaskarżonej czynności na podstawie art. 127 ust. 1 p.u.n. albo na podstawie art. 127 ust. 3 p.u.n. musi poprzedzić ocena czy istotnie celem zaskarżonej było np. przewłaszczenie nieruchomości w celu zabezpieczenia czy też w istocie jest to jedynie czynności rozporządzająca w zakresie tej nieruchomości i tylko taki jest jej skutek.

Regulacja z art. 127 ust. 3 p.u.n. ma ochronić wierzycieli przyszedłego upadłego przed uszczupleniem przyszłej masy upadłości na skutek dokonania w okresie ochronnym czynności rozporządzających przez przyszedłego upadłego, których przedmiotem jest zapłata albo zabezpieczenie długu istniejącego, lecz jeszcze niewymagalnego, czyli w sytuacji gdy przyszedły upadły nie ma jeszcze obowiązku świadczenia na rzecz wierzyciela, lecz taką czynność (zapłata albo zabezpieczenie) podejmuje, uprzywilejowując w ten sposób niektórych wierzycieli albo wierzyciela.

I ACa 1131/18

Zasadnie powód w swym śródku odwoławczym zauważa, że na skutek zaskarżonej czynności przyszedły upadły dokonał zabezpieczenia nie tylko długu niewymagalnego lecz jeszcze nieistniejącego w dniu dokonywania tej czynności.

Zgodnie z art. 720 k.c. pożyczka jest umową, na podstawie której dający pożyczkę zobowiązuje się przenieść na własność biorącego przedmiot pożyczki, a biorący zobowiązuje się zwrócić przedmiot pożyczki w pieniądzu o tej samej wielkości lub w rzeczach tego samego gatunku i takiej samej jakości. Umowa pożyczki jest umową konsensualną. Dochodzi do skutku przez samo porozumienie się stron. Zawarcie umowy kreuje po stronie pożyczkodawcy obowiązek przeniesienia własności i wydania przedmiotu pożyczki. Obowiązki pożyczkodawcy do przeniesienia własności przedmiotu pożyczki na pożyczkobiorcę odpowiada obowiązek zwrotu, czyli przeniesienia przez pożyczkobiorcę na pożyczkodawcę przedmiotu pożyczki, powiększonego o ewentualne wynagrodzenie ustalone w umowie. Tak długo, jak długo przedmiot pożyczki nie zostanie wydany pożyczkobiorcy, tak długo nie może powstać obowiązek jego zwrotu, obciążający pożyczkobiorcę, czyli nie powstaje dług wynikający z tej umowy. Pożyczka będąc, jak już wskazano, czynnością konsensualną powoduje także skutki realne. Zobowiązanie biorącego pożyczkę odnosi bowiem skutek dopiero po wykonaniu świadczenia przez pożyczkodawcę. Wtedy dopiero powstaje dług.

Przyjmując, że umowa pożyczki została zawarta w dniu 18 czerwca 2012 r. lecz przedmiot pożyczki został wydany pożyczkobiorcy, przyszedłemu upadłemu przez pożyczkodawcę - pozwanego w dniu 23 lipca 2012 r. to umowa przeniesienia własności nieruchomości na zabezpieczenie spłaty pożyczki zawarta w dniu 18 czerwca 2012 r. zabezpieczała nie dług już istniejący ale jeszcze niewymagalny lecz dług przyszły, skoro do czasu wydania na podstawie konsensualnej umowy pożyczki pożyczkodawcy przedmiotu pożyczki po jego stronie nie powstał obowiązek zwrotu tej pożyczki, czyli nie powstał dług. W takiej sytuacji, mając na uwadze, że przed upływem roku od dokonania przedmiotowej czynności został złożony wniosek o ogłoszenie upadłości, należy wnikliwie ocenić wskazaną czynność w zakresie jej rzeczywistego charakteru.

Intepretując przepis art. 127, w szczególności relacji ust. 3. do ust. 1. wskazanego artykułu nie można pomijać funkcji ochronnej przepisów art. 127 wskazanej na wstępnie rozważań Sądu Apelacyjnego.

Przyjęcie, że każda czynność przyszedłego upadłego, której przedmiotem formalnie jest zabezpieczenie podlega ocenie wyłącznie na podstawie przesłanek z art. 127 ust. 3 i wyłączone jest w każdej sytuacji badanie takiej czynności w świetle przesłanek z art. 127 ust. 1 p.u.n. oznaczałoby wyłączenie od oceny w świetle omawianej regulacji skuteczności czynności rozporządzającej, jaką jest np. przeniesienie przez przyszedłego upadłego w ciągu roku przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości własności nieruchomości w celu zabezpieczenia zwartej umowy pożyczki, która nie została wykonana, gdyż pożyczkodawca, niezależnie od przyczyn takiego stanu rzeczy, nie przeniósł na pożyczkobiorcę przedmiotu pożyczki, a pożyczkobiorca nie wystąpił z żądaniem wydania tego przedmiotu. Sytuacja taka nie wywołuje

ujemnych skutków dla pożyczkobiorcy, który dokonał przewłaszczenia części swego majątku w celu zabezpieczenia, gdyż wobec niewydania przedmiotu pożyczki, nie może potencjalnie powstać sytuacja braku zwrotu przedmiotu pożyczki pożyczkodawcy, czyli po stronie pożyczkodawcy nie aktualizuje się uprawnienie do

I ACa 1131/18

uruchomienia, realizacji zabezpieczenia. Jednakże taka sytuacja, w której z majątku przyszłego upadłego wyszły określne składniki majątkowe, uszczuplając przyszłą masę upadłości, pozbawia wierzycieli możliwości zaspokojenia z tej części majątku przyszłego upadłego. W takiej, jak opisana, sytuacji, gdy przyszły upadły, w ciągu roku przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości, dokonał formalnie czynności przeniesienia np własności nieruchomości w celu zabezpieczenia przyszłego długu, który nie powstał, należy dopuścić możliwość badania takiej czynności rozporządzającej w świetle przesłanek z art. 127 ust. 1 gdyż w istocie czynność ta nie spełnia funkcji zabezpieczenia. W kontekście funkcji przepisu art. 127 p.u.n. taka czynność rozporządzająca powinna podlegać takiej samej negatywnej ocenie jak zabezpieczenie długu istniejącego lecz niewymagalnego dokonane w okresie ochronnym z art. 127 ust. 3 p.u.n..

Podobnie należy traktować sytuację, gdy wprawdzie, w pewnym odstępie czasu od zawarcia umów pożyczki i umowy przewłaszczenia np. nieruchomości przyszłego upadłego w celu zabezpieczenia tej pożyczki, która to umowa została zawarta w ciągu roku przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości, nastąpiło wydanie przedmiotu pożyczki, lecz w ciągu dalszego wielomiesięcznego okresu do ogłoszenia upadłości pożyczkobiorcy, mimo krótkiego, kilkumiesięcznego, terminu zwrotu pożyczki, ten zwrot nie nastąpił, a pożyczkodawca nie podjął żadnych czynności w celu odzyskania udzielonej pożyczki, względnie czynności w celu zrealizowania zabezpieczenia. Także taką czynność należy oceniać jako w istocie nieodpłatną czynność rozporządzającą składnikami majątku przyszłego upadłego, podlegającą ocenie w świetle przesłanek z art. 127 ust. 1 p.u.n.

Ponadto Sąd odwoławczy pragnie podnieść, że mimo, iż Sądowi są znane poglądy odmienne, to w okolicznościach niniejszej sprawy Sąd Apelacyjny podziela pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uzasadnieniu wyroku z dnia 20 marca 2002 r. , wydanego w sprawie o sygnaturze V CKN 888/00, że udzielone skutecznie zabezpieczenie, nie objęte sankcją bezskuteczności z art. 54 § 2 pr. upad. (obecnie art. 127 ust. 3 p.u.n.) mogłoby być też oceniane z punktu widzenia przepisu art. 54 § 1 pr. upad. (obecnie art. 127 ust. 1 p.u.n).

Z treści umowy z dnia 18 czerwca 2012 r. przeniesienia własności dla zabezpieczenia spłaty pożyczki oraz oświadczenie o poddaniu się egzekucji wynika, że w umowie pożyczki strony określiły krótki termin jej zwrotu, a mianowicie w terminie trzech miesięcy od dnia wypłaty kwoty pożyczki, czyli w omawianej sytuacji zwrot kwoty pożyczki powinien był nastąpić do dnia 23 października 2012 r. Mimo tak krótkiego terminu zwrotu pożyczki w materiale zebrany w sprawie brak podstaw do ustaleń, że pożyczkodawca do dnia 23 maja 2013 r., czyli złożenia przez wierzyciela pożyczkobiorcy wniosku o ogłoszenie upadłości, czy do dnia jej ogłoszenia w dniu 21 stycznia 2014 r., mimo bezskutecznego upływu terminu zwrotu pożyczki, podjął czynności mające na celu uzyskanie zwrotu pożyczki czy też realizacji uzyskanego zabezpieczenia, mimo że do podjęcia takich czynności miał wystarczający czas i możliwości. Takich czynności nie podjął również pożyczkobiorca i w tym zakresie Sąd odwoławczy podziela ocenę Sądu I instancji zeznań D. M. jako niewiarygodnych. Ponadto ten sam świadek zeznał, że w czasie zaciągania pożyczki (...) Spółka z o.o. nie miała innego majątku, który mógłby stanowić przedmiot zabezpieczenia. Świadek T. M. (1), który jak wynika z treści umowy z dnia 18 czerwca 2012 r. zwiierał tę umowę w imieniu pozwanego, będąc wówczas i w trakcie składania

I ACa 1131/18

zeznań pracownikiem i prokurentem pozwanego, nie potrafił powiedzieć dlaczego strony przyjęły taki sposób zabezpieczenia pożyczki, przedmiotowe nieruchomości nie był wyceniane (mimo wpisanego w księgach wieczystych znacznego obciążenia hipotecznego) i nadal nie są wycenione, a pozwany stara się o warunki zabudowy na duży budynek piętrowy.

Przytoczone okoliczności wskazują zdaniem Sądu odwoławczego, że żadna ze stron umowy, w szczególności pożyczkodawca, nie była zainteresowana realizacją zabezpieczenia niespłaconej, w ustalonym, krótkim terminie spłaty, pożyczki, pomimo istnienia do tego możliwości. W takiej sytuacji zasadnie należy przyjąć, że istotą omawianej czynności prawej z dnia 12 czerwca 2012 r., wbrew jej treści, nie było zabezpieczenie przyszłego długu, lecz jej przedmiotem, celem było rozporządzenie częścią majątku przyszłego upadłego.

Zdaniem Sądu odwoławczego dokonanie takiej oceny nie jest wyłączone w ramach przepisu art. 127 p.u.n., skoro stosując ten przepis Sąd ma obowiązek ocenić w okolicznościach danej sprawy, czy czynność rozporządzająca ma charakter odpłatny czy nieodpłatny, a po dokonaniu tej oceny i przyjęciu odpłatności zaskarżonej czynności ocenić kolejną przesłankę, czy wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej. Konieczność dokonania wskazanych ocen oznacza, że stosowanie wskazanej regulacji nie jest niejako automatyczne, jedynie na podstawie oznaczenia czy treści zaskarżonej czynności, bez analizy jej rzeczywistego celu, czy skutku. Taka ocena powinna być wolna od schematyzmu i obejmować wnikliwą ocenę zaskarżonej czynności. Omawianej oceny prawnej przedmiotowej czynności Sąd Apelacyjny dokonał w ramach ustalenia jednej z przesłanek rozstrzygnięcia sprawy.

Wobec powyższego umowa przenosząca na pozwanego własność nieruchomości z dnia 18 czerwca 2012 r., stanowiąca niewątpliwie czynność rozporządzającą, powinna być oceniana nie w ramach przepisu art. 127 ust. 3 p.u.n., lecz powinna być traktowana w takiej sytuacji jako nieodpłatna czynność rozporządzająca i oceniana na podstawie przepisu art. 127 ust. 1. p.u.n. W takiej sytuacji stwierdzenie Sądu I instancji, że czynność w przedmiocie zabezpieczenia spłaty pożyczki nie została dokonana w okresie ochronnym z tego przepisu, a w konsekwencji nie może być z tego względu uznana za bezskuteczną, nie przesądza, że czynność ta nie podlega badaniu w kontekście ewentualnej bezskuteczności według przesłanek z art. 127 ust. 1 p.u.n..

Zgodnie z przepisem art. 127 ust. 1. p.u.n. bezskuteczne w stosunku do masy upadłości są czynności prawne dokonane przez upadłego w ciągu roku przed dniem złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości, którymi rozporządził on swoim majątkiem, jeżeli dokonane zostały nieodpłatnie albo odpłatnie, ale wartość świadczenia upadłego przewyższa w rażącym stopniu wartość świadczenia otrzymanego przez upadłego lub zastrzeżonego dla upadłego lub dla osoby trzeciej.

Nie można podzielić stanowiska Sądu Okręgowego, że umowa przewłaszczenia nieruchomości z dnia 12 lipca 2010 r. w celu zabezpieczenia pożyczki udzielonej przez nabywcę nieruchomości stanowiła czynność odpłatną.

IACa 1131/18

Kwalifikacja czynności prawnej jako nieodpłatnej jest dokonywana na płaszczyźnie prawnej, a nie faktycznej, gdyż czym innym jest ustalenie, czy strona w zamian za własne świadczenia otrzymała wzajemne świadczenie ekwiwalentne (ustalenie faktu), a czym innym dokonanie oceny, czy skonkretyzowana treść czynności pozwala na uznanie jej za odpłatną albo nieodpłatną. Należy ponadto zaznaczyć, że dla oceny odpłatnego lub nieodpłatnego charakteru kwestionowanej czynności prawnej, obejmującej rozporządzenie nieruchomościami na zabezpieczenie, istotne znaczenie miał czas jej dokonania, tj. czas ustanowienia zabezpieczenia, co nastąpiło przed powstaniem długu z tytułu zawartej umowy pożyczki.

W ocenie Sądu odwoławczego błędnie Sąd Okręgowy traktuje obie umowy – pożyczki i przewłaszczenia dla zabezpieczenia zwrotu pożyczki – jako jedną czynność prawną, traktując świadczenie z umowy pożyczki jako ekwiwalent świadczenia w postaci przeniesienia własności przedmiotowych nieruchomości w celu zabezpieczenia spłaty pożyczki. Z opisu umowy pożyczki w treści umowy z dnia 18 czerwca 2012 r. w przedmiocie przeniesienia własności nieruchomości wynika, że strony określiły w umowie pożyczki odsetki jakie był zobowiązany zapłacić pożyczkobiorca, które stanowiły wynagrodzenie za możliwość korzystania z przeniesionej na własność pożyczkobiorcy kwoty pożyczki, przez okres na jaki została udzielona.

Z ustaleń faktycznych Sądu I instancji wynika, że do zwrotu pożyczki nie doszło i pozwany nadal pozostaje właścicielem przewłaszczonych nieruchomości, nie doszło też do wyceny spornych nieruchomości w celu rozliczenia pożyczki, czyli nie doszło do realizacji, uruchomienia zabezpieczenia, w celu umorzenia zabezpieczonej wierzytelności z tytułu umowy pożyczki.

W wyroku Sądu Najwyższego z dnia 24 września 2015 r. (V CSK 667/14) wskazano, że większość czynności fiducjarnych, dokonywanych w celu zabezpieczenia określonej wierzytelności (np. przewłaszczenie fiducjarne nieruchomości, cesja fiducyjna) stanowią czynności nieodpłatne, które tworzą dla beneficjenta rozporządzenia (wierzyciela) stan zabezpieczenia spowodowany czasowym nabyciem prawa. Podstawowe znaczenie ma tu treść odpowiedniego pactum fiduciae (art. 65 k.c.). Dopiero potrzeba uruchomienia zabezpieczenia w postaci tymczasowego przewłaszczenia (np. w postaci definitywnego nabycia własności nieruchomości przez wierzyciela i spowodowanie tym samym umorzenia zabezpieczonej wierzytelności) może prowadzić do oceny, że nastąpił definitywny, odpłatny (i z reguły - ekwiwalentny) transfer nieruchomości na rzecz wierzyciela.

Wobec powyższego należy przyjąć, iż umowa przeniesienia własności nieruchomości w celu zabezpieczenia pożyczki z dnia 18 czerwca 2012 r. jest rozporządzającą umową nieodpłatną i została dokonana w ciągu roku przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości pożyczkobiorcy.

Z uwagi na przyjęcie, że umowa przewłaszczenia z dnia 18 czerwca 2012 r. jest nieodpłatną czynnością rozporządzającą i została dokonana w okresie roku przed złożeniem wniosku o ogłoszenie upadłości pożyczkobiorcy, mając na uwadze wcześniejsze rozważania Sądu odwoławczego, to rozpoznawane powództwo jest zasadne. W takiej sytuacji przedmiotowa czynność nie wymaga badania przesłanki oceny wartości świadczeń stron tej czynności prawnej, skoro jest czynnością nieodpłatną, a przesłanka rażącej nieekwiwalentności podlega badaniu wyłącznie w przypadku czynności odpłatnych.

I ACa 1131/18

Bezzasadny jest zarzut skarżącego naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów art. 131 p.u.n. w zw. z art. 527 kc, gdyż w przypadku, gdy czynność przyszłego upadłego ma być uznana za bezskuteczną na podstawie art. 527 i następnym k.c. w związku z art. 131 p.u.n., skarżący musi zgłosić w tym zakresie odpowiednie żądanie, zmierzające od uznania czynności za bezskuteczną, a nie do ustalenia, iż jest ona bezskuteczna. W ocenie Sądu Apelacyjnego takiego żądania powód nie zgłosił w niniejszym postępowaniu.

Jedynie ubocznie odnosząc się do argumentacji skarżącego zawartej w apelacji należy wskazać, iż zgodnie z poglądami judykatury i doktryny nie jest wyłączona co do zasady możliwość jednoczesnej oceny czynności przyszłego upadłego w oparciu o przepisy art. 527 – 531 kc, z oceną czynności na podstawie przepisu art. 127 p.u.n..

Zgodnie z przepisem art. 527 § 1 kc gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć, przy czym czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności(§ 2.). Natomiast przepis art. 528 kc stanowi, że jeżeli skutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, jeżeli ma rozeznanie co do tego, że w następstwie wyzbycia się przez niego w całości lub w części majątku nadającego się do egzekucji ucierpi materialny interes wierzyciela, a nadto, że za przyjęciem, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli przemawia wiedza dłużnika np. o wszczętych przeciwko niemu postępowaniach egzekucyjnych, czy utrata płynności finansowej prowadzonej przez niego działalności gospodarczej. Pokrzywdzenie powstaje w wyniku takiego stanu

faktycznego majątku dłużnika, który powoduje niemożność lub utrudnienie albo opóźnienie zaspokojenia wierzyciela. Przepis art. 528 k.c. wzmacnia pozycję wierzyciela, łagodząc przesłanki uzasadniające występowanie ze skargą pauliańską. Jest to konsekwencja przyjętej w systemie prawa cywilnego słabszej ochrony rozporządzeń nieodpłatnych. Dla zastosowania tego przepisu wymagane jest spełnienie tylko dwóch przesłanek: zaskarżona czynność musi być dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela, a w jej wyniku osoba trzecia musi uzyskać korzyść bezpłatnie. Przy spełnieniu tych przesłanek wierzyciel może żądać ochrony pauliańskiej także wtedy, gdy osoba trzecia nie wiedziała albo przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć o tym, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Ponadto przepis art. 528 k.c. znajduje zastosowanie do czynności dokonanych pod tytułem darmym, a zatem nie tylko do darowizn, których przedmiotowo istotnym elementem jest nieodpłatność świadczenia darczyńcy, ale także do innych umów nieodpłatnych bądź jednostronnie zobowiązujących, mocą których osoba trzecia uzyskuje bezpłatnie korzyść majątkową. Korzyścią majątkową uzyskaną bezpłatnie w rozumieniu art. 528 k.c. jest każda korzyść, w zamian za którą osoba trzecia nie spełniła, ani nie zobowiązała się spełnić, jakiegokolwiek ekwiwalentnego świadczenia w ramach jakiegokolwiek stosunku prawnego.

I ACa 1131/18

Jedynie na potrzeby teoretycznych rozważań, wobec braku odpowiedniego żądania powoda należy stwierdzić, w świetle zebranego materiału, że na skutek dokonania przedmiotowej czynności pozwany jako osoba trzecia uzyskał korzyść majątkową nieodpłatnie. Nominalne obciążenie hipoteczne nie jest równoznaczne z rzeczywistym zadłużeniem obciążającym przedmiotowe nieruchomości. W tym zakresie ogólne i w części odmienne zeznania świadków są niewystarczające. Same strony tak tę czynność oceniały, skoro uznały za realne zabezpieczenie udzielonej pożyczki, nie tylko w kwocie nominalnej, lecz z należnościami ubocznymi, jak wynika z zapisów umowy, przewłaszczenie opisanych w umowie nieruchomości, mimo ich hipotecznego obciążenia. Zasadnie należy przyjąć, iż pozwany będąc podmiotem gospodarczym, dbający o swój i udziałowców interes gospodarczy, nie przyjąłby tytułem zabezpieczenia nie przedstawiających żadnej wartości wobec obciążenia hipotecznego, nieruchomości, angażując w ramach umowy pożyczki niemalą kwotę pieniężną, nie domagając się dodatkowych zabezpieczeń. Ponadto treść § 7 umowy wskazuje, że za przysporzeniem majątkowym przemawia ustanowienie obowiązku zwrotu przez pozwanego nadwyżki wynikającej z realizacji zabezpieczenia, gdyby wartość uzyskanego zabezpieczenia przewyższała wartość całkowitej wierzytelności. Wobec tego należy zasadnie stwierdzić, iż pozwany w wyniku wskazanej czynności przyszłego upadłego uzyskał korzyść majątkową. Mając na uwadze przedstawioną powyżej definicję działania dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli, zawarcie przedmiotowej umowy spełnia niewątpliwie ten wymóg, o czym świadczy dodatkowo obecna sytuacja pożyczkobiorcy.

Powyżej Sąd odwoławczy wskazał jednakże, że możliwość wiążącego dla wyniku sprawy rozważania skuteczności zaskarżonej czynności na podstawie przepisów art. 131 p.u.n. w zw. z art. 527 i nat. kc wymagałoby zgłoszenia przez powoda w tym postępowaniu odpowiedniego żądania, co jednak nie nastąpiło.

Mając na uwadze powyższe, dzieląc zarzuty skarżącego w zakresie naruszenia przepisów art. 127 us. 1 i 3 p.u.n. , Sąd Apelacyjny na podstawie przepisu art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok i orzekł o utrzymaniu wyroku zaocznego Sądu Okręgowego z dnia 25 września 2014 r. w całości w mocy.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono odpowiednio do jego wyniku na podstawie przepisów art. 108 § 1 kpc w zw. z art. 98 § 1 i 3 kpc oraz §§ 1 i 2 pkt 7 w zw. § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych. O nieopłaconych kosztach sądowych, od uiszczenia których powód był zwolniony orzeczono na podstawie przepisu art. 113 ust. 1 u.k.s.c., nakazując ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sąd Okręgowy w Poznaniu kwotę 62 200 zł z tytułu nieuiszczonej opłaty od apelacji.

SSA Ewa Staniszevska SSA Jacek Nowicki SSA Maciej Rozpędowski